

<https://doi.org/10.52387/1811-5470.2025.4.18>
CZU: 373.2:502/504:37.015.159.954.4(7+48)

VALORIFICAREA ARTEI TRANZIENTE ÎN ACTIVITĂȚILE OUTDOOR CU PREȘCOLARI

Stela GÎNJU,

doctor, conferențiar universitar,

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, RM

ORCID: 0000-0002-0673-2099

E-mail: ginju.stela@upsc.md

Ana-Maria-Delia RÎPEANU,

doctorandă, Școala Doctorală Științe ale Educației,

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, RM

profesoară titulară pentru Educație Timpurie, Grădinița „Steaua”, București, România.

ORCID: 0009-0003-4440-3629

E-mail: delia_ana_maria97@yahoo.com

Rezumat. În acest articol, autorii descriu impactul naturii asupra dezvoltării holistice a preșcolarilor. Sunt prezentate opiniile savanților din antichitate până în zilele noastre despre influența naturii asupra dezvoltării copiilor. La fel, autorii indică opiniile savanților despre insuficiența petrecirii copiilor la aer liber. Este de menționat rezultatele chestionării părinților și cadrelor didactice cu referință la timpul petrecut cu copiii la aer liber. De asemenea, în articol se tratează conceptul arta tranzientă. Autorii explică acest aspect, prezentând și exemple concrete de valorificare a ceasteia în activitățile outdoor cu preșcolari. Arta tranzientă este un concept relativ nou, inspirat din pedagogia Reggio Emilia, bazată pe conectarea copiilor cu natura. Este o artă în care se utilizează elemente din natură, dar nu numai (loose parts) Termenul de transient, asociat conceptului, indică faptul că e o artă tranzitorie, ce trece repede, pentru că în realizarea acestor obiecte „de artă” elementele de natură nu sunt fixate cu nimic, mai este supranumită „artă fără lipici”. Arta tranzientă dezvoltă și stimulează creativitatea copiilor, contribuie la dezvoltarea lor globală. Arta tranzientă se caracterizează prin temporalitate – operele de artă sunt efemere, nu se mențin mult timp, prin utilizarea, preponderent a materialelor naturale sau reciclabile: frunze, pietre, semințe, prin crearea operelor de artă în aer liber – de cele mai multe ori se elaborează pe terenul grădiniței, în parcuri, pe malul mării, pădure, unde sunt materiale naturale în abundență, prin interdisciplinaritate - combină arta cu educația ecologică, emoțională, cognitivă, fizică etc., prin accent pe proces și nu pe produs - se va lua în vedere procesul de creativitate prin care trece copilul, libertatea imaginației, nu se va pune presiune pe produsul final.

Cuvinte-cheie: preșcolari, cadre didactice, părinți, educație timpurie, educație outdoor, artă tranzientă.

HARNESSING TRANSIENT ART IN OUTDOOR ACTIVITIES WITH PRESCHOOL CHILDREN

Summary. In this article, the authors describe the impact of nature on the holistic development of preschoolers. The opinions of scholars from antiquity to the present day on the influence of nature on children's development are presented. Likewise, the authors indicate the opinions of scholars about the insufficiency of children's outdoor time. It is worth mentioning the results of the survey of parents and teachers with reference to the time spent with children outdoors. The article also deals with the concept of transient art. The authors explain this aspect, presenting concrete examples of its use in outdoor activities with preschoolers. Transient art is a relatively new concept, inspired by the Reggio Emilia pedagogy, based on connecting children with nature. It is an art in which elements from nature are used, but not only (loose parts). The term transient, associated with the concept, indicates that it is a transient art, which passes quickly, because in the creation of these „art” objects, the elements of nature are not fixed with anything, it is also nicknamed „art without glue”. Transient art develops and stimulates children's creativity, contributes to their overall development. Transient art is characterized by temporality - works of art are ephemeral, do not last long, by using mainly natural or recyclable materials: leaves, stones, seeds, by creating works of art outdoors - most often they are developed on the kindergarten grounds, in parks, on the seashore, in the forest, where there are abundant natural materials, by interdisciplinarity - combines art with ecological, emotional, cognitive, physical education, etc., by focusing on the process and not on the product - the creative process that the child goes through, the freedom of imagination, will be taken into account, no pressure will be put on the final product.

Keywords: preschoolers, teachers, parents, early education, outdoor education, transient art

Introducere, discuții. Impactul naturii asupra dezvoltării copiilor este recunoscut încă din antichitate. Mai multe curente pedagogice clasice și moderne pun accent pe timpul petrecut de copii în natură, la aer liber, deoarece experiențele exploratorii și jocurile în natură oferă o bază în cadrul căreia copiii dezvoltă atitudinile și valorile pe care le vor purta la vârsta adultă.

Astfel, încă Heraclit (530-470 î.e.n.) era de părere că natura reprezintă „izvorul tuturor cunoștințelor”. Aristotel (384-322 î.e.n.) la fel susținea că natura are un rol important în dezvoltarea copiilor, menționând că încă din perioada preșcolarității copiii trebuie să fie instruiți în conformitate cu natura și elementele acesteia [apud 1, p. 325].

În perioada Renașterii, în Enciclopedia cunoștințelor despre natură și societate, denumită „Pansofia” și scrisă de J. A. Comenius, autorul îndeamnă la cunoașterea și învățarea naturii: „să urmărim natura, s-o învățăm. Așa cum natura, spre a-și realiza opera ei, așteaptă un timp potrivit, tot așa și noi educăm omul la timp potrivit, în primăvara vieții” [ibidem 1, p.325].

J.J. Rousseau, în opera „Emil sau despre educație”, consolidează ideea accentuând că „izvorul nesecat al educației se află în natură, în oameni, în fapte, iar dezvoltarea interioară a facultăților și a organelor omenești este educația naturii” [6].

I.H. Pestalozzi (1797) în lucrarea „Cum își învață Ghertruda copiii” subliniază rolul educațional pe care natura îl are în dezvoltarea copiilor, prin familiarizarea acestora cu plantele și cu animalele din mediul înconjurător [4].

M. Montessori descrie importanța experiențelor senzoriale în mediu natural, atenționând cât de important este pentru copiii explorarea prin atingere, miros, mișcare, acestea contribuind la dezvoltarea holistică, inclusiv la dezvoltarea capacităților intelectuale și morale. Totodată, în cartea „Mintea Absorbantă” autoarea sublinia că explorarea în aer liber ar trebui încorporată în educația timpurie a copiilor, nu numai din cauza beneficiilor pe care le oferă corpului uman pentru sănătate, ci și pentru că le permite copiilor să descopere noi domenii de interes, în timp ce învață despre lumea înconjurătoare și legătura lor cu aceasta [3].

Analizând și autorii contemporani, menționăm lucrarea lui Richard Louv (2005), „Last Child in the Woods: Saving Our Children From Nature-Deficit Disorder” (2005), în care este descris conceptul „nature-deficit disorder”, adică timp insuficient pe-

trecut de către copii în natură și efectele acestui proces: atenție scăzută, creativitate redusă, sănătate psihică [2].

Danelle Colhen (2024) în articolul „Why kids need to spend time in nature” (Child Mind Institute), identifică câteva dintre cele mai importante beneficii aduse copilului atunci când acesta petrece timpul în natură. Dintre acestea, enumerăm: construirea încrederii; promovarea creativității și a proceselor imaginației; responsabilizarea; activizarea simțurilor; crearea de sentimente de uimire; dezvoltarea curiozității; reducerea stresului și a oboselei [9].

În perspectiva impactului benefic al naturii asupra dezvoltării copiilor, în America a apărut conceptul educația *outdoor*. Acest tip de învățare apare ca o reacție la tipul de învățare „închis” în clasă. Se consideră că primul care a introdus acest termen este L.B. Sharp (1943) [5], cu toate că idei de realizare a educației în aer liber au fost observate la diverși savanți de-a lungul timpului, după cum am evedențiat mai sus. Această listă mai poate fi completată cu Henry David Thoreau (1859), unul dintre principalii susținători din America ai educației în natură, cu John Dewey, cunoscut ca lider al mișcării progresiste în educație în Statele Unite și în străinătate, a promovat de asemenea ideea educației în aer liber. În Tabelul 1 prezentăm evoluția conceptului educația *outdoor*.

Paralel cu SUA, educația *outdoor* se dezvoltă și în multe alte state. Părintele educației *outdoor* modern este considerat Kurt Hahn (1886-1974), Germania / Marea Britanie. El a fondat Outward Bound (1941) și United World Colleges, două instituții emblematice pentru învățarea în natură, fiind convins că provocarea fizică în natură dezvoltă caracterul, curajul, cooperarea și spiritul civic [10].

În Europa și țările nordice apar așa numitele Scandinavian Forest Schools (Suedia, Norvegia, Danemarca, Finlanda), care au dezvoltat concepte precum: *Udeskole* (Danemarca), *Friluftsliv* (Norvegia), Educația ecologică timpurie integrată în păduri [8].

În spațiul românesc nu există un fondator propriu-zis al acestui concept, dar este promovat de cercetători și practicieni ca: Pinteș S. (2020), Tîrcă A. (2020), Tanc M. (2021), Toma L. (2021), care valorifică educația *outdoor* în lucrări de didactică modernă [7].

Metodologie și rezultate. În cercetarea noastră am dorit să aflăm opiniile părinților și educatorilor despre impactul naturii asupra dezvoltării preșco-

Tabelul 1: Evoluția conceptului educație outdoor

Perioada	Etapa / Eveniment	Contribuții / Idei-cheie
1850–1860	Primele idei despre învățarea în natură	Henry David Thoreau (1859): critica școlii închise și propune natura ca spațiu educativ („Universul este sala noastră de clasă”).
1880–1900	Apar mișcări educaționale progresiste	John Dewey dezvoltă conceptul de „învățare prin experiență” – elevii trebuie să învețe activ, în contexte reale.
1920–1940	Primele forme instituționalizate de educație outdoor	L.B. Sharp promovează taberele educaționale: educația în aer liber ca parte a dezvoltării integrale. Dewey sprijină ideea în filmul <i>Youth in Camps</i> (1937).
1950–1970	Educație outdoor și mișcările de conservare	Apare „educația pentru natură” (<i>nature-study</i>), extinderea educației outdoor în curricula școlară. Se formează tabere, cluburi ecologice.
1970–1990	Educația aventură și experiențială	Educația outdoor se diversifică: accent pe dezvoltare personală (leadership, cooperare), apare conceptul de educație aventură.
2000–2010	Criza „deficitului de natură”	Richard Louv lansează termenul <i>Nature Deficit Disorder</i> (2005) – renaștere a interesului pentru educație outdoor.
2010–prezent	Reintegrarea în sistemul educațional formal	Educația outdoor este inclusă în curriculum în țările nordice, promovează sănătatea, ecologia, dezvoltarea durabilă. Se accentuează rolul său în educația timpurie.

larilor, despre timpul petrecut de preșcolari la aer liber. În acest scop am aplicat câte un chestionar părinților și cadrelor didactice din mediul urban.

Rezultatele chestionarului aplicat părinților ne indică următoarele aspecte: 50% din copii își petrec timpul liber privind filme cu desene animate; 10 % - se joacă cu diverse gadgeturi; 15% - se joacă cu diverse jucării; 15% - colorează și modelează; 10 % - se joacă la aer liber. Mai puțin de o oră petrec timpul la aer liber 40 % din copii; circa o oră - 40% din copii și mai mult de o oră - 20 % din copii. Părinții au răspuns că ies intenționat cu copiii în natură o dată pe săptămână – 20%; o dată pe lună - 40%; o dată în an - 40%.

La întrebarea chestionarului, unde obișnuieți să ieșiți cu copiii în natură, majoritatea părinților, cca 60 %, au răspuns în curtea blocului; 30% - ies cu copiii în parc; 5% - merg în pădure; 5 % au ales opțiunea altele, indicând grădina zoologică; grădina botanică; lac.

Atunci când părinții petrec timpul cu copiii în natură, 70 % au răspuns că doar se odihnesc/se plimbă, copiii se ocupă cu ce doresc; 20% au ales opțiunea – colectează plante; observă animale; 5 % - se joacă cu diverse obiecte din natură (frunze; pietre; flori) 5% - admirăm natura.

Generalizând rezultatele chestionării părinților, constatăm că copiii petrec timp insuficient la aer

liber, cca o oră pe zi, restul timpului îl petrec privind desene animate, colorând sau modelând.

Aplicând chestionarul cadrelor didactice, am constatat că 100% din educatori sunt cunoscuți cu conceptul educația outdoor, dar 60% din educatori au menționat că valorifică acest tip de educație, iar ceilalți 40 % au răspuns că nu valorifică educația outdoor în activitatea sa.

Educatorii care execută educația outdoor, 75%, au menționat că o realizează în cadrul plimbărilor pe terenul grădiniței; 15% - în excursii; 10% au menționat și drumețiile. Dintre metodele utilizate, educatorii au enumerat: jocul didactic; observația; experimentul; modelarea, munca în natură. Nici un educator nu a menționat că cunosc sau utilizează în activitățile outdoor *arta tranzientă*, ceea ce am constatat că pentru educatori este un concept nou.

De asemenea, cadrele didactice și părinții au apreciat pozitiv impactul naturii și activităților la aer liber în dezvoltarea copiilor, menționând că contribuie la dezvoltarea fizică, întărirea sănătății; familiarizarea copiilor cu natura; educația ecologică.

După cum am identificat mai sus, educația outdoor este caracterizată prin implementarea a un șir de forme de organizare a instruirii, cum ar fi plimbări, drumeții, excursii, dar și a multitudinii de metode, pe care le putem utiliza: jocuri, observații, experimente, proiecte.

În continuare descriem aplicarea *artei tranziente* în activitățile outdoor cu preșcolarii, modalitate mai puțin utilizată de către cadrele didactice.

Arta tranzientă este un concept relativ nou, inspirat din pedagogia Reggio Emilia, bazată pe conectarea copiilor cu natura. Este o artă în care se utilizează elemente din natură, dar nu numai (*loose parts*) [12].

Termenul *loose parts* reprezintă și el un concept introdus în 1971 de către arhitectul Simon Nicholson în lucrările sale. Nicholson se referea la *loose parts* (piesele libere) ca fiind „forme și materiale, mirosuri și fenomene fizice, sunete, interacțiuni chimice, idei, concepte, animale, plante, cuvinte și chiar oameni”. În viziunea lui, copiii adoră să se joace cu toate aceste *pieșe libere* sau *variabile* și să le combine divers [11].

Termenul de *transient*, asociat conceptului, indică faptul că e o artă tranzitorie, ce trece repede, pentru că în realizarea acestor obiecte „de artă” elementele de natură nu sunt fixate cu nimic, mai este supranumită „artă fără lipici”. Arta tranzientă dezvoltă și stimulează creativitatea copiilor, contribuie la dezvoltarea lor globală. Cadrele didactice, care promovează această artă, trebuie să învețe copiii să nu rupă plantele, ci se vor utiliza deja acele plante sau părți ale acestora, care le găsesc pe jos: frunze de toamnă, flori ofilite, pietre, bețișoare, coajă de copac etc. La fel, copiii nu vor colecta în exces diverse obiecte din natură, vor lua doar atât cât le trebuie pentru a crea opera sa de artă. Dacă însă au fost luate mai multe elemente din natură, acestea pot fi

ierbarizate și utilizate în alte activități. Copiii vor fi învățați să lase ordine după sine, în locul unde a fost aplicată arta tranzientă.

Arta tranzientă se caracterizează prin:

- Temporalitate – operele de artă sunt efemere, nu se mențin mult timp;
- Utilizarea, preponderent a materialelor naturale sau reciclabile: frunze, pietre, semințe;
- Crearea operelor de artă în aer liber – de cele mai multe ori se elaborează pe terenul grădiniței, în parcuri, pe malul mării, pădure, unde sunt materiale naturale în abundență;
- Interdisciplinaritate - combină arta cu educația ecologică, emoțională, cognitivă, fizică etc.;
- Accent pe proces și nu pe produs - se va lua în vedere procesul de creativitate prin care trece copilul, libertatea imaginației, nu se va pune presiune pe produsul final.

În continuare vom prezenta câteva exemple de valorificare a artei tranziente în activitățile outdoor cu preșcolarii:

Activitatea „Figuri geometrice”

Vârsta: 3-5 ani

Unitatea de competență: 4.1. Recunoașterea figurilor geometrice (cerc, pătrat, triunghi). **Materiale necesare:** bețișoare, frunze, plante uscate.

Desfășurarea activității: copiii vor primi materialele necesare pentru valorificarea artei tranziente și li se va solicita să construiască pătrate și triunghiuri din bețișoare, apoi să le înfrumusețeze, după imaginația proprie (Figura 1):

Figura 1. Artă tranzientă: figuri geometrice

Activitatea „Corpuri cerești”

Vârsta: 5-7 ani

Unitatea de competență: 1.2. Explorarea modalităților de formare, clasificare, sortare și seriare a obiectelor după 2-3 criterii (formă, mărime, culoare, dimensiune, număr, masă, capacitate, poziție spațială etc.); 3.1. Determinarea lungimii, lățimii, înălțimii, grosimii, masei, capacității unor corpuri, cu ajutorul unităților nestandarde de măsură; 1.7.

Identificarea și descrierea corpurilor cerești **Materiale necesare:** pietre, flori de diverse culori

Desfășurarea activității: copiii vor colecta materiale din natură și vor construi diverse corpuri cerești, studiate în sala de activități. Pentru complicare activității, copiii vor număra câte raze are Soarele; vor măsura lungimea cozii meteoritului; vor clasifica florile după culoare (Figura 2):

Figura 2. Artă tranzientă: corpuri cerești

În **concluzie**, integrarea artei tranziente în preșcolaritate reclamă amenajarea unui spațiu educațional deschis și stimulat, ancorat în elemente na-

turale, care să susțină experimentarea, dezvoltarea creativității și exprimarea liberă a copiilor.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. GÎNJU Stela, UNGUREANU N. Valorificarea materialelor din natură în activitățile integrate cu copiii de vârstă timpurie. În: *Orientări axiologice ale constructivismului în educația modernă. Materialele conferinței științifico-practice naționale cu participare internațională*, ed. II, 31 ianuarie-februarie, 2020, UST. Coordonatori: Corobceanu E., ș.a. Chișinău: Tipogr. UST, 2020, pp. 325-332. ISBN 978-9975-76-299-1.
2. LOUV R. Last child in the woods: saving our children from nature deficit disorder. Chapel Hill, NC: Algonquin Books of Chapel Hill, 2005, 323 p. ISBN 10-56512-522-3
3. MONTESSORI M. *Mintea absorbantă*. București: Editura: Vremea, 2017, 296 p. ISBN 9789736458613
4. PESTALOZZI I. H. *Cum își învață Ghertruda copiii*. București: Editura Didactica și Pedagogică, 1977, 155 p. Filol 2016 00374
5. QUAY J. *John Dewey and Education Outdoors Making Sense of the 'Educational Situation' through more than a Century of Progressive Reforms*. The Netherlands: Sense Publishers, 2013, 122 p. ISBN 978-94-6209-213-6
6. RUSSO J.J. *Emil sau despre educație*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1973, 553 p. urn:lcp:Jean-Jacques Rousseau - Emil sau despre educatie 1973 ocr:epub:b56a7fba-25d8-4bed-82e9-fb1a4e-bf7cac
7. TÎRCĂ A. *Hai cu starea de bine în școală*. București : Editura Corint Educational, 2022,. 96 p. ISBN 9786060881193

FOR WEB/INTERNET RESOURCES:

8. BENTSEN P. The concept of udeskole in Denmark: Outdoor teaching and learning in its cultural context. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*. Copenhagen, 2012. [cit 28.08.2025]. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/254238856_The_nature_of_udeskole_Outdoor_learning_theory_and_practice_in_Danish_schools
9. COHEN D. *De ce copiii au nevoie să petreacă timp în natură?* [online] New York, 2025. [cit 29.08.2025]. Disponibil: <https://childmind.org/es/articulo/por-que-los-ninos-necesitan-pasar-tiempo-en-la-naturaleza/>
10. KURT H. *Outward Bound: The Archive* [online], Londra, 2025. [cit 29.08.2025]. Disponibil: <https://www.kurthahn.org/wp-content/uploads/2017/02/2017-obt1960.pdf>
11. ROBERTSON, J. Loose Parts play. Edinburg, 2019. [cit 25.07.2025]. Disponibil: <https://creativestartlearning.co.uk/early-years-outdoors/simon-nicholson-and-the-theory-of-loose-parts-1-million-thanks/#>
12. TÎRCĂ M. Ce este artă tranzientă și cum le dezvoltă creativitatea copiilor ? București, 2020. [cit 25.07.2025]. Disponibil: <https://kindertrips.com/ro/ce-este-artă-tranzientă/>